

System dowodzenia w ramach reagowania kryzysowego i aktywacji Grup Bojowych Unii Europejskiej

Cezary Podlasiński

Zwiększające się w ostatnich latach zaangażowanie Unii Europejskiej w operacje reagowania kryzysowego, mające na celu zwiększanie bezpieczeństwa zarówno w samej Europie jak i strefie jej zainteresowania, wymusiło budowę struktur dowodzenia adekwatnych do zadań z jednoczesnym dostosowaniem procesów planowania i dowodzenia zbliżonych do funkcjonujących w NATO. Przyjęta przez UE struktura dowodzenia, głównie oparta jest na stałych i tymczasowych dowództwach poziomu strategiczno-wojskowego dla rotacyjnie tworzonych Grup Bojowych, które w opinii dowódców tego szczebla zasadniczo spełniają swoje zadania. Autor artykułu przedstawia wybrane elementy systemu dowodzenia, w ramach reagowania kryzysowego i aktywacji GB UE, ze szczególnym uwzględnieniem poziomów dowodzenia oraz zasadniczych zadań realizowanych przez poszczególne instytucje, dowództwa oraz osoby funkcyjne na bazie ostatniego dyżuru z Polską jako państwem ramowym w 2016 r.

Od początku członkostwa w UE Polska bierze aktywny udział w pracach służących rozwojowi wojskowych zdolności reagowania kryzysowego, zdecydowanie i z wielką determinacją stojąc na stanowisku tworzenia i utrzymania unijnych (europejskich) grup bojowych¹ (GB), które stanowią realny wkład w budowę rzeczywistej siły operacyjnej europejskiej Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony – WPBiO (*Common Security and Defence Policy*, CSDP). Dowodem tego było uczestnictwo w tworzeniu i pełnieniu dyżurów w ramach Grup Bojowych Unii Europejskiej (GB UE) w 2010 r. wspólnie z Niemcami, Słowacją, Litwą oraz Łotwą, w 2013 r. wraz z Niemcami

¹ W Strategii Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, przyjętej na posiedzeniu Rady Ministrów 4 stycznia 2000 r., uznano rozwój unijnych struktur polityczno-wojskowych za drugi, obok Sojuszu Północnoatlantyckiego, filar bezpieczeństwa państwa.

i Francją, a w roku 2016 w oparciu o Grupę Wyszehradzką – na poziomie FHQ (*Force Headquarters*) i GB – dodatkowo z Ukrainą.

Jednocześnie 2014 r. był kolejnym krokiem zwiększenia zdolności militarnych Sił Zbrojnych RP w ramach UE, kiedy podjęto decyzję o jednoczesnym sformowaniu i wydzieleniu na terenie Polski tymczasowego dowództwa operacji UE poziomu strategicznego (*EU Operation Headquarters*, UE OHQ) dla równolegle wystawianej GB UE w 2016 r. Dowództwo to sformowano w Krakowie, głównie na bazie kadry oraz infrastruktury Centrum Operacji Lądowych – Dowództwa Komponentu Lądowego (COLąd-DKL), powierzając jego formowanie oraz dowodzenie na czas dyżuru ówczesnemu dowódcy COLąd-DKL gen. dyw. dr. Cezaremu Podlasińskiemu. Ze względów politycznych dowództwo sformowane zostało w oparciu o państwa Grupy Wyszehradzkiej, a Polska stanowiła państwo ramowe².

W Traktacie o Unii Europejskiej stwierdzono, że: „Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa obejmuje wszystkie te kwestie, które są związane z bezpieczeństwem Unii Europejskiej łącznie z docelowym określeniem wspólnej polityki obronnej, która mogłaby z czasem prowadzić do wspólnej obrony”³. Ponadto, zapisy traktatu podkreślały znaczenie Wspólnoty rozumianej nie tylko geograficznie, ale również jako grupy integrujących się państw. Jako instytucję odpowiedzialną za realizację polityki bezpieczeństwa UE wyznaczono Unię Zachodnioeuropejską (UZE), uznaną za zbrojne ramię Wspólnoty lub też nazywając ją europejskim filarem Paktu Północnoatlantyckiego, co w przyszłości miało doprowadzić do utworzenia wspólnej armii europejskiej⁴.

Kolejne zmiany polityki zagranicznej i obronności przyniósł Traktat z Amsterdamu⁵, modyfikujący Traktat o Unii Europejskiej. Traktat amsterdamski włączył do europejskiej polityki bezpieczeństwa zadania humanitarne, ratownicze, utrzymywania i przywracania pokoju oraz zarządzania kryzysami, czyli tzw. misje petersberskie. Dodatkowo, ustanowiono funkcję wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, pełnioną przez sekretarza generalnego Rady Unii Europejskiej realizującym zadania w ramach ówczesnego II filaru UE.

² Państwo ramowe (*framework nation*) to związek wielonarodowy, w którym jedno państwo odgrywa wiodącą rolę. Odpowiedzialne jest ono za dowodzenie, administrowanie i wsparcie logistyczne.

³ *Traktat z Maastricht*, tytuł V, Postanowienia dotyczące Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, artykuł J.1., Maastricht 1992, s. XIV/PL 78–82.

⁴ R. Zięba, *Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, Warszawa 2007, s. 52–54.

⁵ Traktat z Amsterdamu podpisany 2 października 1997 r. wszedł w życie 1 maja 1999 r.

W Traktacie o Unii Europejskiej z Maastricht oraz z Amsterdamu pominięte zostały kwestie wyposażenia UE w zdolności wojskowe. Natomiast w Traktacie z Nicei⁶ (1 lutego 2003 r., zmieniającym Traktat o Unii Europejskiej), zaznaczono, że Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony ograniczy się do działań antykryzysowych, jednak nie wykluczono dalszego rozwoju współpracy obronnej państw członkowskich UE.

Od lipca 2001 r. misje petersberskie UZE⁷, w pełni przejęła UE, a przewidywane zaangażowanie wojskowe państw europejskich w tym założenia budowy koncepcji sił operacyjnych zdolnych do realizacji zadań antykryzysowych zdefiniowano w programie Europejskiego Celu Zasadniczego z 1999 r. (*Helsinki European Headline Goal*)⁸. Natomiast wejście w życie traktatu nicejskiego przekreśliło niejako związki formalne między obiema instytucjami. Pomimo tego w kompetencji UZE nadal pozostało zobowiązanie do obrony. Całkowite przejście od Unii Zachodnioeuropejskiej odpowiedzialności za bezpieczeństwo militarne przez Unię Europejską pozostawało przedmiotem dyskusji w gronie państw członkowskich. Wynikało to z faktu neutralności niektórych krajów należących do UE, niebędących członkami NATO⁹.

⁶ Traktat nicejski podpisany 26 lutego 2001 r. (wszedł w życie 1 lutego 2003 r.). Usunięto w nim zapisy o UZE, jako integralnej części unijnych procesów integracyjnych o charakterze polityczno-obronnym. Jednakże mimo wygaśnięcia UZE, jako organizacji polityczno-militarnej, jej kompetencje były realizowane w ramach II filaru UE, a obecnie przez urząd wysokiego przedstawiciela Unii ds. zagranicznych i polityki bezpieczeństwa (wraz z wprowadzeniem w życie traktatu lizbońskiego 1 grudnia 2009 r., podział Unii Europejskiej na filary został zniesiony, natomiast wprowadzono stanowisko przedmiotowego Wysokiego Przedstawiciela).

⁷ Ostatnie znane misje UZE miały miejsce między 1997 r. a 2001 r. UZE uczestniczyła w operacjach policyjnych m.in. w byłej Jugosławii (wspólnie z NATO), na Dunaju i w Mostarze (1993–1996) oraz Albanii (1997–2001), obserwacji satelitarnej w Kosowie (1998–1999) i rozminowywania w Chorwacji (1999–2000). Traktat lizboński, który implementował zapisy dotyczące Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, faktycznie pozbawił UZE sensu istnienia. Dlatego też 31 marca 2010 r. rozwiązano Unię Zachodnioeuropejską, zaś jej ostateczne wygaszenie nastąpiło 30 czerwca 2011 r.

⁸ *Presidency Conclusions, Helsinki European Council 10 and 11 December 1999, Annex 1 to Annex IV, European Parliament, 1999*. Europejski Cel Zasadniczy mówi o możliwości powołania do operacji antykryzysowej sił liczących do 60 tys. żołnierzy, w ciągu 60 dni od przyjęcia decyzji politycznej w tej sprawie, których mandat może trwać rok. Ponadto podaje, że kraje członkowskie zgodnie są co do budowy od 2003 r. Europejskich Sił Szybkiego Reagowania (*European Rapid Reaction Forces*). Ponadto poddano pod dyskusję możliwość posiadania i budowy mniejszych, bardziej sprawnych sił szybkiej odpowiedzi (*rapid response forces*) tj. grup bojowych do natychmiastowych operacji.

⁹ R. Zięba, *Wspólna Polityka Zagraniczna... op.cit.*, s. 52–54.

Poziomy dowodzenia i kierowania w operacjach UE

W połowie 2001 r. Rada Unii Europejskiej podjęła decyzję o przekształceniu tymczasowych struktur odpowiedzialnych za koordynację działań i misji antykrzysowych w ciała stałe, takie jak:

- Komitet ds. Polityki i Bezpieczeństwa (*Political and Security Committee, PSC*);
- Komitet Wojskowy Unii Europejskiej (*European Union Military Committee, EUMC*)¹⁰;
- Sztab Wojskowy Unii Europejskiej (*European Union Military Staff, EUMS*)¹¹.

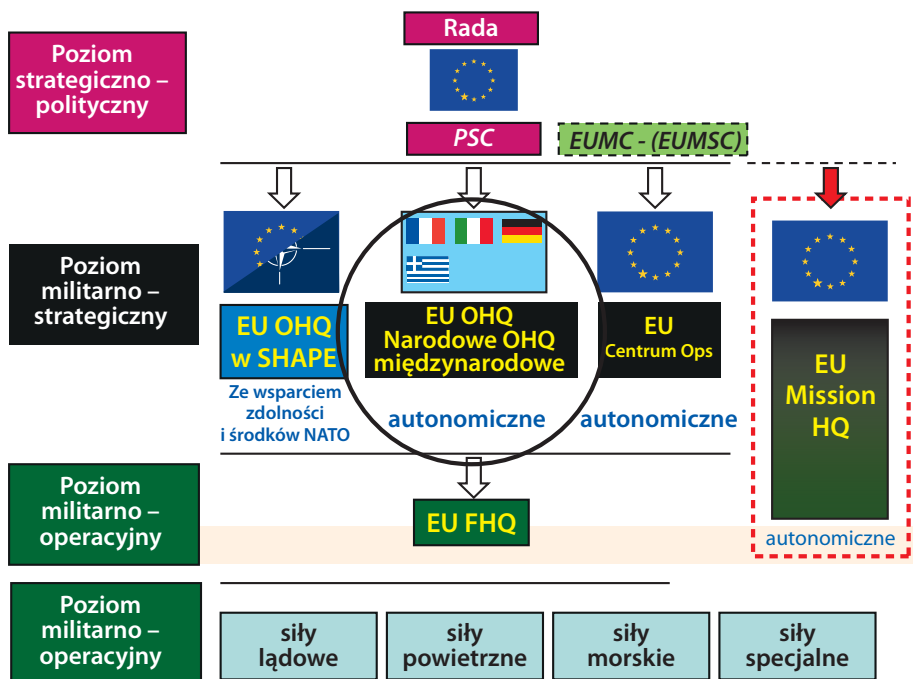
Na potrzeby planowania i prowadzenia operacji UE przewiduje się wskazanie i zorganizowanie odpowiednich poziomów dowodzenia oraz dowództw:

- poziom polityczno-strategiczny: (PSC oraz EUMC);
- poziom wojskowo-strategiczny: dowództwo operacji OHQ (*EU Operation Headquarters*);
- poziom operacyjny: dowództwo sił FHQ (*EU Force Headquarters*);
- poziom taktyczny: dowódcy komponentów CC (*Component Commanders*).

Przedstawione poziomy dowodzenia na rysunku 1 jasno określają wyraźny podział na obszary odpowiedzialności zarówno dla szczebla politycznego jak i wojskowego na poszczególnych poziomach, w procesie planowania i dowodzenia operacjami UE. Ogólne zadania w procesie planowania zostały przedstawione w dalszej części artykułu.

¹⁰ Unia Europejska nie dysponuje stałymi strukturami wojskowymi przeznaczonymi do kierowania (dowodzenia) operacjami i działaniami przez nią prowadzonymi. Komitet ds. Polityki i Bezpieczeństwa UE, nadzorowany przez Radę Unii Europejskiej, sprawuje polityczną kontrolę i zapewnia strategiczne kierownictwo operacji militarnych prowadzonych przez UE w oparciu o rekomendacje i ekspertyzy Komitetu Wojskowego Unii Europejskiej.

¹¹ Komitet ds. Polityki i Bezpieczeństwa, Komitet Wojskowy oraz Sztab Wojskowy są organami doradczo – wykonawczymi, wspomagającymi działalność Rady UE w zakresie WPBiO. Kierowanie strategiczne oraz nadzór polityczny nad działaniami z zakresu zarządzania kryzysowego UE powierzono stałemu Komitetowi ds. Polityki i Bezpieczeństwa (PSC). Doradztwo i rekomendacje wojskowe dla PSC powierzono Komitetowi Wojskowemu, złożonemu z szefów SZ państw członkowskich. Nadzór wojskowy nad działaniami z użyciem SZ, w tym analiza sytuacji, planowanie strategiczne misji petersburskich oraz identyfikację do tych celów sił europejskich powierzono Sztabowi Wojskowego.

Rysunek 1. Poziomy dowodzenia i kierowania w operacjach UE

Źródło: opracowanie własne na podstawie *The European Union at the United Nations*, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/9875/The%20European%20Union%20at%20the%20United%20Nations (dostęp: 30 listopada 2017 r.), *European Union concept for military command and control*, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5008-2015-INIT/en/pdf> (dostęp: 30 listopada 2017 r.).

Zasadniczo nie istnieją sprzeczności między dalszym rozwojem WPBiO a polskim zaangażowaniem w działania Sojuszu Północnoatlantyckiego, gdyż podniesienie poziomu obronnego Unii przyczyni się do wzmocnienia europejskiego wkładu w Sojuszu Północnoatlantyckim. Będzie to również oznaczać wzrost poczucia bezpieczeństwa Polski i zapewnienie stabilności w naszym najbliższym otoczeniu. Dlatego w poszczególnych latach Polska wyraziła polityczną wolę uczestnictwa w tworzeniu wspomnianych grup bojowych w charakterze państwa ramowego, chcąc mieć istotny wpływ na kreowanie europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony, a w przypadku aktywacji istotną pozycję w samym dowodzeniu GB.

W związku z tym, Grupy Bojowe Unii Europejskiej są szczególną formą sił szybkiej odpowiedzi, która daje możliwość podjęcia przez UE operacji w bardzo krótkim czasie. Skuteczne w działaniu, wiarygodne, zdolne

do szybkiego przerzutu oraz do prowadzenia samodzielnych działań we wstępnej fazie operacji. Proces formowania grupy bojowej trwa od 2 do 3 lat i kończy się przejściem w stan gotowości do realizacji zadań¹². Zgodnie z europejską Koncepcją Tworzenia Grupy Bojowej¹³ powinna ona być zdolna do:

- rozpoczęcia operacji po upływie maksimum 15 dni od podjęcia decyzji politycznej;
- prowadzenia samodzielnie operacji przez okres co najmniej 30 dni (a po zasileniu logistycznym do 6 miesięcy)¹⁴;
- przerzutu na odległość większą niż 6 tys. km od Brukseli;
- elementem bojowym (co najmniej ekwiwalent batalionu wzmocnionym elementami wsparcia bojowego) do prowadzenia i wsparcia działań oraz ochrony uczestników misji adekwatnie do zagrożenia;
- elementem wsparcia logistycznego do zabezpieczenia prowadzonych działań, przemieszczenia wojsk i wsparcia medycznego.

Powyższe zdolności powinny przekładać się na realizację misji przez GB UE w czterech zasadniczych fazach:

- aktywacji (alarmowanie, szkolenie, opracowanie dokumentów operacyjnych);
- przemieszczenia (przerzut sił do rejonu działań, adaptacja, osiągnięcie wstępnej gotowości do działania);
- realizacji (osiągnięcie pełnej gotowości do działania, wypełnianie mandatu);
- wycofania (przekazanie odpowiedzialności do sił bezpieczeństwa w rejonie misji, bezpieczne przemieszczenie do rejonów macierzystych).

Reasumując, celem tworzenia grup bojowych było i jest uzyskanie przez Unię Europejską zdolności do rozmieszczenia niewielkich, wysoko wyspecjalizowanych i mobilnych sił operacyjnych, pozostających w ciągłej gotowości bojowej do reagowania na kryzysy pojawiające się w różnych regionach świata. Mają one mieć zdolność do prowadzenia samodzielnych działań lub być częścią większej operacji wojskowej, podejmowanej przez organizacje międzynarodowe, głównie UE, ONZ oraz NATO. Dodatkowo powinny być gotowe do użycia w ramach misji OBWE, a także tworzonych doraźnie „koalicji *ad hoc*”.

¹² *Ibidem*, s. 2–4.

¹³ *Koncepcja Grup Bojowych Unii Europejskiej (EU Battlegroup Concept)*, Bruksela 2006, s. 10.

¹⁴ Po okresie trwania operacji (30–120 dni) rolę UE przejmie ONZ.

Struktura dowodzenia przyjęta w operacjach prowadzonych przez Unię Europejską składa się z następujących elementów, które w zasadzie schematycznie pokrywają się z rysunkiem przedstawionym wcześniej:

- dowódca operacji (OHQ CDR)¹⁵;
- dowództwo operacji (OHQ)¹⁶;
- dowódca sił (FHQ CDR);
- dowództwo sił (FHQ);
- dowódca/cy komponentu/ów (ManBn).

Zadania wybranych instytucji i dowództw

Poniżej zostaną przedstawione podstawowe zadania i odpowiedzialności instytucji oraz dowództw poszczególnych szczebli dowodzenia, a także ich dowódców, w zakresie procesu planowania oraz przygotowania do aktywacji GB UE.

Komitet ds. Polityki i Bezpieczeństwa (PSC)¹⁷, jako zasadniczy organ bezpieczeństwa UE, odpowiada za śledzenie sytuacji międzynarodowej i pomaga Unii Europejskiej określić kierunki i kreowanie własnej polityki, w zakresie sytuacji kryzysowych. Ponadto przedstawia do zatwierdzenia przez Radę Unii Europejskiej – koncepcję reagowania kryzysowego (*Crisis Management Concept*, CMC) – (faza „zasadnicza” *Crisis Management Plan*, CMP), która jest podstawą do aktywacji grupy bojowej opierając swoją decyzję na opinii i ocenie Komitetu Wojskowego (EUMC)¹⁸, Komitetu

¹⁵ Dowódca Operacyjny swoją władzę sprawuje ze statycznego stanowiska dowodzenia rozmieszczonego poza teatrem działań. Role Dowództwa Operacyjnego może odgrywać jedno z pięciu oddanych do dyspozycji UE dowództw narodowych zgłoszonych przez: Francję (Mont Valerien), Niemcy (Poczdam), Wielką Brytanię (Northwood), Grecję (Larissa), Włochy (Cento Celle) lub dowództwa tymczasowego dedykowanego dla określonej zmiany tak jak to miało miejsce w 2016 r., gdzie dowództwo OHQ zostało sformowane na bazie czterech państw z Polską, jako państwem ramowym w Krakowie.

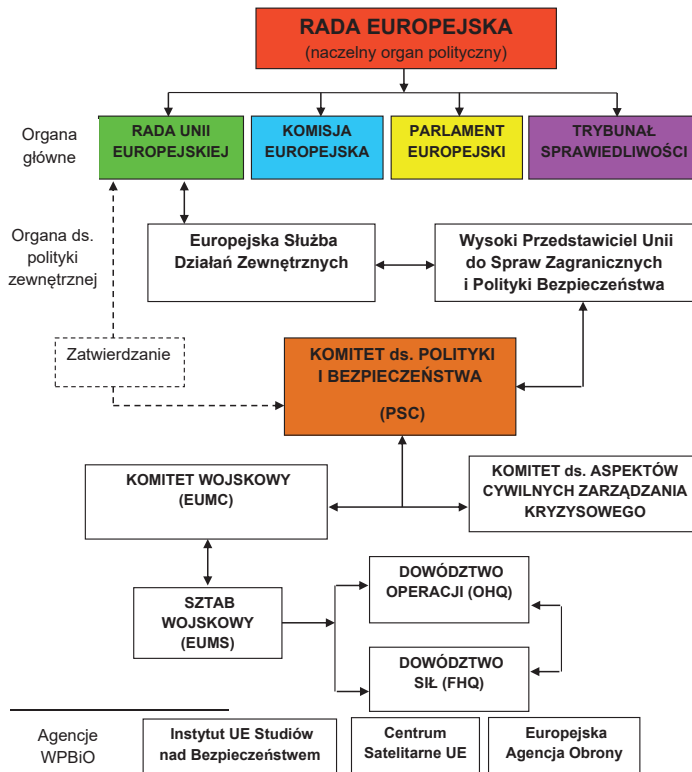
¹⁶ Dowódcę Sił wyznacza Dowódca Operacji przy aprobachie Komitetu Politycznego i Wojskowego UE. Dowodzenie podległymi siłami Dowódca Sił sprawuje z mobilnego Stanowiska Dowodzenia rozmieszczonego w rejonie operacji na lądzie lub okręcie.

¹⁷ Komitet ds. Polityki i Bezpieczeństwa jest stałym organem w ramach Unii Europejskiej zajmującym się oceną Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa w tym kwestii Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. PSC ma siedzibę w Brukseli. Składa się z ambasadorów, przedstawicieli państw członkowskich UE, którzy zazwyczaj spotykają się dwa razy w tygodniu. PSC przekazuje wskazówki i otrzymuje informacje od Komitetu Wojskowego UE (EUMC), Komitetu ds. Aspektów Cywilnych Zarządzania Kryzysowego (CIVCOM) oraz Instytutu Unii Europejskiej Studiów nad Bezpieczeństwem.

¹⁸ EUMC to najwyższe gremium militarne w ramach Rady UE. Komitet jest forum konsultacji i współpracy w dziedzinie zapobiegania konfliktom i reagowania kryzysowego. W skład KW wchodzi szefowie sztabów generalnych państw członkowskich.

ds. Aspektów Cywilnych Zarządzania Kryzysowego (CIVCOM), NATO, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) jak i Organizacji pozarządowych i humanitarnych (NGO)¹⁹.

Rysunek 2. Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony (umiejscowienie struktury militarnej UE)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Przygotowanie Grup Bojowych (EU Battlegroup Preparation Guide)*, Bruksela 2008, *Koncepcja Grup Bojowych Unii Europejskiej (EU Battlegroup Concept)*, Bruksela 2006, *EU Suggestions for procedures for coherent, comprehensive EU crisis management (7116/03)*, Bruksela 2003, *EU Concept for Military Command and Control*, Bruksela 2008.

Dowódca operacji (OHQ Commander) – reprezentuje wojskowy poziom strategiczny i w przypadku podjęcia decyzji o uruchomieniu misji jest wyznaczany przez Radę UE. Odpowiada za opracowanie koncepcji operacji

¹⁹ *EU Suggestions for procedures for coherent, comprehensive EU crisis management (7116/03)*, Bruksela 2003.

(*Concept of Operations*, CONOPS) i planu operacji (*Operations Plans*, OPLAN). Ponadto koordynuje przemieszczenie sił do rejonu operacji, ich rozmieszczenie i utrzymanie oraz wyjście z tego obszaru. Dowódca operacji znajduje się poza obszarem operacji.

Z kolei dowódca sił (FHQ Commander), występuje na poziomie operacyjnym i podlega dowódcy operacji. Jest on dowódcą sił wojskowych biorących udział w operacji prowadzonej przez Unię Europejską. Dowództwo sił znajduje się w obszarze operacji.

Natomiast dowódca/cy komponentu/ów, odzwierciedla/ją poziom taktyczny i wyznaczani są przez dowódcę sił do wykonania zadania głównego i zadań cząstkowych postawionych przez dowódcę. Dowódcy komponentów (powietrznego, lądowego, morskiego i sił specjalnych) są odpowiedzialni za doradzanie dowódcy sił w zakresie użycia podległych im sił i środków, a także za planowanie i koordynację ich użycia oraz prowadzenie operacji²⁰.

Przebieg procesu aktywacji GB UE obejmuje identyfikację sił²¹ i środków odpowiednich do wykonania zadania, deklaracje wydzielenia określonych sił przez poszczególne państwa członkowskie (*Troop Contributing Nations/Member States*), a także zebranie i rozmieszczenie sił w nakazanym obszarze operacji koordynowane przez odpowiednie dowództwo Operacji (OHQ) i podległe Dowództwo Sił Unii Europejskiej na teatrze (FHQ).

Za proces generacji sił związany bezpośrednio z opracowaniem koncepcji i planu działania (operacji) odpowiada Dowódca operacji wyznaczony przez Radę Unii Europejskiej. Wyznaczenie dowódcy i dowództwa operacji pozwala na opracowanie zakresu wymogów (*Statement of Requirements*, SOR) i zainicjowanie całego procesu tj. planu zarządzania kryzysowego (CMP).

Fazy realizacji misji Grup Bojowych UE

Pomijając pierwszą fazę, CMP, która jest rutynowa i polega na monitorowaniu sytuacji oraz określaniu ewentualnych zarzewi kryzysu, w drugiej fazie wspomnianego procesu, Sztab Wojskowy Unii (EUMS) określa wielkość, strukturę i zakres sił oraz środków wymaganych do realizacji zadania. Określenie powyższych wymagań pozwala państwom członkowskim na określenie skali (wielkości) własnego zaangażowania (potencjału), a także

²⁰ *EU Concept for military command and control*, Bruksela 2008, par. 7.

²¹ Państwa UE i jej Grupy Bojowe są jednostkami dowodzonymi w ramach koncepcji *framework nation* (największy wkład) i wtedy sprawują funkcje państwa wiodącego.

podjęcie działań planistycznych. Stanowi to podstawę do przedłożenia propozycji dotyczących potencjalnego zaangażowania poszczególnych państw w tworzenie zgrupowania sił Unii Europejskiej²².

Kolejnym krokiem (trzecia faza) jest opracowanie Strategicznych Opcji Wojskowych (*Military Strategic Options*) i Opcji Politycznych (*Police Strategic Options*). Zawierają one szacowane wymagania w zakresie potencjału niezbędnego do wykonania zadania głównego wraz z wykazem sił i środków, które mogą zostać wydzielone przez poszczególne państwa. Ponadto, wszystkie państwa, które wydzielają siły i środki Unii Europejskiej przedstawiają swoje narodowe ograniczenia. Wraz ze wzrostem liczby obostrzeń wzrasta też ilość wymaganych do wykonania zadania sił i środków. Może to w znacznym stopniu wpłynąć na wydłużenie procesu planowania oraz tworzenia zgrupowania zadaniowego. Przedsięwzięcia przygotowawcze realizowane przez Sztab Wojskowy są wykorzystywane przez dowódcę podczas opracowania koncepcji operacji w przyszłym rejonie działania (CONOPS), wraz z Zakresem Wymogów (SOR)²³.

W fazie czwartej dowódca operacji (sił) po wcześniejszym zatwierdzeniu przez Radę Unii Europejskiej koncepcji zarządzania kryzysowego, bazując jednocześnie na zakresie wymogów, inicjuje proces aktywacji sił. Polega to na przekazaniu do wszystkich państw wydzielających kontyngenty wstępnego sygnału aktywacyjnego (*Activation Warning Message*) wraz z zakresem wymogów. Proces aktywacji zwykle przebiega równoległe z ostatnią fazą procesu identyfikacji sił. Sygnał aktywacyjny oficjalnie informuje adresatów, że wymagane będą określone siły, przedstawia zarys potencjalnej operacji, włączając zadanie główne i kluczowe terminy realizacji cyklu planistycznego, w szczególności dotyczące Konferencji Generacji Sił (*Force Generation Conference*)²⁴. Adresaci przedstawiają wstępne propozycje dotyczące przejęcia roli państwa wiodącego w określonym obszarze tematycznym (logistyka, rozpoznanie, medycyna i inne), które ujęte zostają w wykazie sił (*Force List*) szczegółowo określającym zaangażowanie poszczególnych państw w operację, która ma być przeprowadzona pod przewodnictwem Unii Europejskiej.

Ponadto, po zatwierdzeniu CMC przez Radę Unii Europejskiej Komitet Wojskowy stawia zadanie Sztabowi Wojskowemu w zakresie opracowania, określenia priorytetów i przedstawienia strategicznych opcji wojskowych. Zadanie to jest stawiane w formie dyrektywy do opracowania Strategicznych Opcji Wojskowych (MSOD) zawierającej cel, zamiar, wytyczne do działania,

²² *Suggestions for procedures for coherent, comprehensive EU crisis management*, Bruksela 2003, par. 29.

²³ *EU Concept for force generation*, Bruksela 2008, par. 23.

²⁴ *Ibidem*, par. 25.

warianty działania, ograniczenia, wyżej wymienione siły i środki, ryzyko operacji, pożądany stan końcowy jak i definiują działania militarne zmierzające do osiągnięcia celów UE zgodnie z koncepcją zarządzania kryzysowego²⁵.

Jednocześnie, faza czwarta (formalna decyzja do działania i opracowanie dokumentów operacyjnych) w zasadniczej części odnosi się do procesu planowania operacji. Komitet Wojskowy Unii Europejskiej (EUMC) na podstawie wybranej opcji MSOD wydaje Dyrektywę Inicjującą (*Initiating Military Directive*)²⁶ zawierającą polityczno-wojskowe cele, przyszłe zadanie dla delegowanych, osiągnięcie stanu końcowego jak i strategii wyjścia z sytuacji kryzysowej, która pozwala dowódcy operacji (OHQ) jak i dowódcy sił (FHQ) opracować koncepcję operacji (CONOPS) jak i planu operacji (OPLAN)²⁷. Bardzo ważnym dokumentem uzupełniającym są Zasady Użycia Siły (ROE) przez wojska GB UE, które normują użycie środków przymusu bezpośredniego w tym broni palnej²⁸. Ponadto dowódca sił odpowiedzialny jest za wydanie rozkazu operacyjnego (OPORD).

Zakończenie fazy czwartej to rozmieszczenie sił. Jest ona inicjowana przez rozkaz aktywacyjny i obejmuje ześrodkowanie sił, ich rozmieszczenie oraz przekazanie dowodzenia nad nimi dowódcy sił (FHQ). Ta faza procesu tworzenia sił pozostaje w gestii państw wydzielających kontyngenty narodowe. Państwa te autoryzują przekazanie dowódcy sił dowodzenia nad swoimi kontyngentami narodowymi w momencie, gdy znajdą się one w rejonie (obszarze) operacji. Jest to jednocześnie ostatni etap procesu tworzenia sił Unii Europejskiej.

Po rozpoczęciu operacji komitet wojskowy kontynuuje monitorowanie środowiska na teatrze działań GB UE, prowadzi ocenę i analizę na poziomie politycznym i strategicznym. Zapewnia tym samym wsparcie doradcze dowództwa operacji i dowództwa sił w toku realizacji zadania pozostając jednocześnie w gotowości do wykonania przedsięwzięć planistycznych na wspomnianym poziomie.

²⁵ *EU Concept for military planning at the political and strategic level*, Bruksela 2008, par. 25.

²⁶ IMD jest zatwierdzana przez PSC.

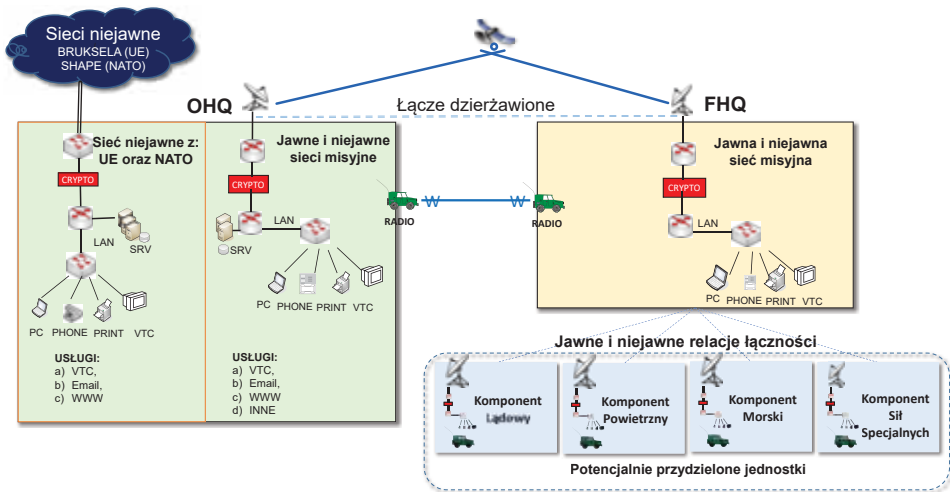
²⁷ Dowództwo Operacji (OHQ) jak i Dowództwo Sił na teatrze (FHQ) po zatwierdzonej Dyrektywie Inicjującej (IMD) przystępują do realizacji procesu planowania operacyjnego (Operational Planning Process – OPP) realizowane przez w/w dowództwa wspólnie lub równolegle, którego produktem jest koncepcja operacji (CONOP) jak i plan operacji (OPLAN) zatwierdzany poprzez Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa (PSC).

²⁸ *EU Concept for military planning at the political and strategic level* (10687/08), par. 27.

Środki dowodzenia podczas dyżuru w 2016 r.

Dla tak określonych zadań przez poszczególne szczeble dowodzenia i kierowania, zgodnie z obowiązującymi wymogami określa się niezbędne środki dowodzenia. Muszą one zapewnić jawne i niejawne (zastrzeżone, poufne i tajne) możliwości wymiany informacji oraz dowodzenia, zarówno w okresie przygotowania, dyżuru jak i w momencie samej aktywacji oraz prowadzenia operacji. Dla ostatniego dyżuru pełnionego przez GB UE w 2016 r., przedstawiono ideowy schemat sieci teleinformatycznych na potrzeby OHQ (rysunek 3).

Rysunek 3. Sieci teleinformatyczne w czasie dyżuru GB UE w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Powyższe rozważenia na temat systemu dowodzenia w ramach reagowania kryzysowego jak i aktywacji Grup Bojowych Unii Europejskiej, przedstawiają złożoność poruszanej tematyki. Wynika to z faktu, że jest to stosunkowo nowa dziedzina aktywności tego związku gospodarczo-politycznego, niejako wymuszona aktualnie panującą na świecie i kontynencie sytuacją. Wielowymiarowość operacji prowadzonych u schyłku pierwszej dekady XXI w. powoduje, że aktualnie przedstawiony stan doktrynalny najprawdopodobniej ulegnie w najbliższym czasie zmianom podobnie jak

ewoluowała sama koncepcja powołania połączonych wielonarodowych zgrupowań zadaniowych. Według niektórych poglądów tworzenie w Europie kolejnych struktur wojskowych jest w istocie dublowaniem już istniejących i sprawdzonych rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa kolektywnego. Czy jest tak rzeczywiście? Skutki aktualnie prowadzonych i przyszłych operacji militarnych Unii Europejskiej stanowiąc będą najlepszą formę weryfikacji koncepcji tworzenia i funkcjonowania GB UE oraz samego systemu dowodzenia i kierowania w ramach UE.